

Activitats i coordinació de l'ONU en el camp dels recursos hídrics

Direcció i desenvolupament integrat dels recursos hídrics

Comitè de Coordinació Administratiu (CCA) - Subcomitè dels Recursos d'Aigua

El Subcomitè dels Recursos d'Aigua està constituït per totes les organitzacions i cossos del sistema de les Nacions Unides involucrats en el camp dels recursos d'aigua potable.

El Subcomitè forma part del Comitè de Coordinació Administratiu (CCA) i presenta els seus informes a través del Comitè Inter-Agència per al Desenvolupament Sostenible.

La funció essencial d'aquest organisme és la supervisió i la revisió del progrés en la implementació del capítol 18 de l'Agenda 21 de la Declaració de Rio.

Dins del Subcomitè hi ha representats els següents organismes: el Departament de Suport al Desenvolupament i Gestió de Serveis del Secretariat de les Nacions Unides, el Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD), el Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient (PNUMA) i el Banc Mundial. Aquesta representació va encaminada al desenvolupament d'estratègies per tal d'accelerar el progrés en l'àrea de la gestió i desenvolupament integral dels recursos hídrics.

El acord a què arribà el Subcomitè pel que fa a la coordinació de tasques entre els diferents organismes de l'ONU que hi participen foren els següents:

1. Secretariat de les Nacions Unides: enfocament de l'àrea de desenvolupament i direcció de recursos integrats de l'aigua.
2. UNESCO i OMM: enfocament de l'àrea de valoració i estudi dels recursos hídrics.
3. Organització Mundial de la Salut (OMS): enfocament de l'àrea de protecció dels recursos hídrics, qualitat de l'aigua i ecosistemes aquàtics, així com de l'àrea de proveïment i sanejament d'aigua potable.
4. Centre de les Nacions Unides per als Assentaments Humans (Habitat): enfocament de l'àrea d'aigua i desenvolupament urbà sostenible.
5. Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura (FAO): enfocament de l'àrea d'aigua per a la producció sostenible d'aliments i desenvolupament rural.
6. OMM: enfocament en l'àrea de l'impacte del canvi climàtic en els recursos hídrics.
7. L'Institut Internacional d'Investigacions i Capacitació per a la Promoció de la Dona (INSTRAW), UNICEF i UNESCO: enfocament de l'àrea de recerca,

educació i comunicació sobre els assumptes relacionats amb la dona.

8. Secretariat del Subcomitè: responsable de la consolidació dels béns provinents d'altres organitzacions i de la preparació final dels informes per al secretari general.

Fons pel Medi Ambient Mundial (FMAM)

El FMAM és un mecanisme financer –administrat conjuntament pel Banc Mundial, el PNUMA i el PNUD– que atorga donacions i concedeix fons en condicions concessionàries als països receptors per dur a terme projectes i activitats destinats a la protecció del medi ambient mundial. Les seves quatre àrees prioritàries són: canvi climàtic, biodiversitat, aigües internacionals i capa d'ozó.

Com a resultat de la Cimera de la Terra de Rio, un seguit d'institucions, entre elles el FMAM, ha adoptat noves funcions encaminades a què els recursos hídrics es gestionin d'una manera ecològicament sostenible. L'objectiu és aconseguir un enfocament més global basat en el concepte d'ecosistema per a la protecció de les aigües internacionals i les seves conques hidrogràfiques, amb la finalitat d'aconseguir beneficis per al medi ambient mundial.

Davant del perill en què es troben certes masses d'aigües transfrontereres i les amenaces als seus ecosistemes, el FMAM ha planificat cinc tipus d'accions:

1. Control de les fonts terrestres de contaminació que degraden la qualitat de les aigües internacionals. Prevenció de la descàrrega de substàncies tòxiques persistents i metalls pesats, així com de nodriments i sediments, en les conques d'aigües internacionals amb espècies estranyes i en perill, i en ecosistemes peculiars de particular importància.
2. Prevenció i control de la degradació de les terres quan existeixin problemes ecològics transfronterers derivats de la desertificació així com en la deforestació.
3. Prevenció de la degradació física i ecològica d'hàbitats crítics (maresmes, aigües somes i esculls) que sostenen la diversitat biològica i proporcionen zones de refugi i cria per a espècies amenaçades i en perill d'extinció.
4. Millor gestió i mesures de control per a orientar l'explotació dels recursos vius i no vius i evitar problemes de sobrepesca i extracció excessiva d'aigua dolça.
5. Control del rentat amb productes químics dels vaixells al mar, i evitar que amb el llast arrossequin espècies autòctones

que poden alterar els ecosistemes i/o ser nocives per a la salut.

Valoració dels recursos hídrics i impacte del canvi climàtic sobre els recursos hídrics

Les activitats de valoració i mesura dels recursos hídrics es porten a terme, fonamentalment, a través de programes de la UNESCO i l'OMM. Entre aquests programes en destaquen dos: el Programa Hidrològic Internacional (PHI) de la UNESCO i el Programa Hidrològic Operacional (PHO) de l'OMM.

Les dues organitzacions treballen conjuntament en l'elaboració d'estudis i publicacions destinades a la valoració dels recursos hídrics mundials. Un dels majors esforços que estan portant a terme la UNESCO i l'OMM, amb l'ajut financer del Banc Mundial, és el de fer realitat el Sistema d'Observació del Cicle Hidrològic Mundial (WHICOS). Aquest sistema pretén col·locar una xarxa de 1.000 estacions hidrològiques als principals cursos fluvials del món. Aquesta xarxa ja es troba molt desenvolupada als països rics però és pràcticament inexistència als PVD.

Altres programes i projectes:

– Programa Climàtic Mundial - Aigua (WCP-Water): a través d'aquest programa l'OMM, la UNESCO, el PNUMA i la FAO, amb la participació de diverses ONG, aborden el problema del canvi climàtic i els recursos hídrics.

– *Hydrologic Operational Multipurpose Subprogramme* (HOMS): subprograma depenent de l'OMM a través del qual exercita la transferència de tecnologia hidrològica.

Protecció dels recursos hídrics, la qualitat de l'aigua i els ecosistemes aquàtics

Dins del copatrocini –directament relacionat amb la protecció de la qualitat de l'aigua– cal destacar-hi el treball realitzat pel PNUMA, del qual en destaquem dos programes: el Programa Global de Control de la Qualitat de l'Aigua (GEMS/Water), en el qual també col·labora l'OMS en l'àrea de protecció de la salut, així com el de la Unió Internacional de Protecció de la Natura i dels Recursos Naturals (IUCN), que tracta els aspectes ecològics relacionats amb els recursos hídrics.

Pel que fa a la gestió dels recursos hídrics en relació a les malalties provocades per la mala qualitat de l'aigua, cal destacar el paper de l'OMS/FAO/PNUMA/HABITAT en el Panell d'Experts sobre Administració Mediambiental per al Control de Malalties (PEEM).

Per últim, destacar la tasca realitzada pel PHI de la UNESCO i el PHO de l'OMM en els aspectes més hidrològics del tema tractat. També s'ha de remarcar el treball conjunt realitzat pel PHI amb el Programa de l'Home i la Bioesfera (MAB) pel tracte més ecològic del tema.

Mitigació dels desastres naturals relacionats amb l'aigua

L'organisme de les Nacions Unides que porta a terme un treball més intens en aquest tema és l'OMM, que a través del seu Programa d'Hidrologia i Recursos Hídrics, participa activament en la planificació de projectes per a la Dècada Internacional per a la Reducció dels Desastres Naturals. Entre els treballs que s'estan realitzant cal destacar-ne dos:

1. El Sistema d'Intercanvi Tecnològic per a Desastres Naturals (STEND), modelat per a la transferència de tecnologia en les àrees de meteorologia, oceanologia, sismologia, vulcanologia i hidrologia.
2. El Projecte d'Avaluació Global del Risc (CRASH): promou una aproximació exhaustiva a la valoració del risc a través del Sistema d'Informació Geogràfica (GIS).

Altrament, cal destacar la tasca que realitza l'ESCAP en les activitats destinades a la reducció dels desastres naturals relacionats amb l'aigua

Salubritat i Proveïment d'Aigua Potable

El millor exemple de col·laboració entre organismes de l'ONU, per al desenvolupament de programes relacionats amb aquest tema, és la que porten a terme el PNUD i el Banc Mundial amb el seu Programa d'Aigua i Salubritat. Un altre programa de bona col·laboració és el de l'OMS i UNICEF: Programa de seguiment conjunt.

També cal destacar diferents entitats creades pel foment de la coordinació entre organismes de l'ONU, aquestes són:

1. El Comitè Directiu Inter-Agències per al Subministrament d'Aigua i la Sanitat: és un grup de treball del Comitè Administratiu sobre Coordinació (ACC), Subcomitè de Recursos d'Aigua, amb la col·laboració de l'OMS, la UNICEF, el PNUD i el Banc Mundial.
2. Panell d'Experts sobre Administració Mediambiental per al Control de Malalties (PEEM): format per l'OMS, la FAO, el PNUD i Habitat.
3. Task Force sobre dones: creada donat el paper de la dona en la gestió dels recursos hídrics, és tracta d'una col·laboració entre el Programa sobre Aigua i Sanitat del PNUD i del Banc Mundial, el Departament de Suport al Desenvolupament i Gestió de Serveis del Secretariat de les Nacions Unides, l'INSTRAW i la UNICEF.

Aigua i Desenvolupament Sostenible Urbà

En el camp urbà s'ha d'assenyalar els diversos programes relacionats amb l'aigua que porta a terme l'Habitat. Aquests programes són el Programa de Medi Ambient i d'Infraestructura d'Assentaments, el Programa de Ciutats Sostenibles i el Programa d'Administració Urbana.

També en aquest camp cal destacar els esforços de col·laboració portats a terme entre diferents organitzacions de l'ONU, en destaquem:

1. Consell Col·laborador de Salubritat i Proveïment d'Aigua: a través d'un grup de treball sobre l'urbanisme realitza les tasques de coordinació de tot el conjunt de polítiques i programes de les organitzacions de les Nacions Unides amb ONG, organitzacions bilaterals i altres agències de suport extern.
2. Programa d'Administració Urbana: programa que porten a terme conjuntament el PNUMA, el PNUD i el Banc Mundial.
3. Iniciatives d'hidrologia urbana que porten a terme l'OMM i la UNESCO.
4. Activitats Nacionals en suport de l'assessorament i seguiment sectorial que porten a terme el Banc Mundial, l'UNICEF i l'OMS.

Així com el treball que es fa des de diferents organitzacions:

1. L'OMS a través del seu Enhanced Programme for Promotion of Environmental Health participa amb un subprograma especial per atendre els problemes urbans.
2. El treball de la UNICEF a les àrees periurbanes.
3. Components de salubritat i proveïment d'aigua a les àrees urbanes realitzats pel Programa de Salubritat i Aigua del PNUD i el Banc Mundial.

Aigua per a la producció sostenible d'aliments i el desenvolupament rural

Les activitats relacionades amb les necessitats d'aigua per a la producció sostenible d'aliments i desenvolupament rural determina un ample conjunt d'activitats que van més enllà de l'ús agrícola de l'aigua.

L'organisme de l'ONU que porta a terme un major nombre d'activitats en aquest camp és la FAO. Un dels seus principals programes és el Sistema d'Informació Global de l'Aigua destinat a la creació d'un sistema de centres d'informació per a recollir i analitzar informació relativa al tema.

Altres programes relacionats amb l'aigua que porta a terme la FAO són el Programa de Recursos Hídrics Rurals per al Desenvolupament Agrícola Sostenible (SAP-WASAD) i el Programa d'Acció Internacional sobre Aigua i Desenvolupament Agrícola Sostenible (IAP-WASAD).

Altres programes d'àmbit regional es duen a terme sota els auspicis d'altres organismes de l'ONU. Caldria destacar en aquest àmbit el treball fet pel Secretariat de les Nacions Unides de Suport al Desenvolupament i Gestió de Serveis amb el suport econòmic del PNUD i del Fons de les Nacions Unides per al Desenvolupament del Capital (FNUDC) en programes exhaustius de proveïment rural d'aigua al Sahel.

Protecció del mar de les activitats terrestres

Programa d'Acció Mundial per a protegir els mars de les activitats terrestres (PAM).

L'any 2000 s'estima que el 75% de la població mundial viurà a les zones costaneres en un radi de 60 km cap a l'interior. Si es considera que les zones costeres formen la zona interfacial entre l'escolament de l'aigua de les conques fluvials interiors i els oceans, i que poden rebre altes concentracions de materials naturals i antropogènics, és fàcil deduir que la contaminació provocada per aquests, pot afectar la qualitat de les aigües costeres.

El Programa d'Acció Mundial (PAM) per a protegir els mars de les activitats terrestres va néixer a la Conferència Intergovernamental de Washington de 1995, organitzada pel PNUMA.

La creació del PAM va ser fruit de 13 anys d'esforços portats a terme pel PNUMA, en estreta col·laboració amb nombroses organitzacions internacionals governamentals i no governamentals.

Els objectius bàsics del PAM són els següents:

1. Mantenir i millorar la capacitat productiva de l'ambient aquàtic.
2. Assegurar la protecció de la salut humana.
3. Promoure la conservació i l'ús sostenible dels recursos marins vius.

L'execució efectiva del PAM exigeix programes d'acció coordinats nacionals, subregionals i regionals, desenvolupats amb l'ajuda dels Programes de Mars Regionals del PNUMA i la cooperació internacional.

Redacció Fundació CIDOB

Font: *Economic & Social Council, Substantive session of 1997*. Geneva, 30 June-25 July 1997. Item 4 (b) of the provisional agenda

VII Trobada del Consell del Fons Mundial per al Medi Ambient (FMAM). Washington D.C., 2 - 4 abril 1997

United Nations. *Economic and Social Council. Committee on Natural Resources*. Second session. 22 febrer - 4 març 1994

United Nations. *Economic and Social Council. Substantive Session of 1997*. Ginebra, 30 juny - 25 juliol 1997.

Vidal, O. i Rast, W. (1996) «Mar y tierra»,